

Καταρρίπτοντας τους μύθους για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

Ενημερωτικό δελτίο Greenpeace - Ευρωπαϊκό Πακέτο για το κλίμα και την ενέργεια 2030

Ιανουάριος 2014

Στις 22 Ιανουαρίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα δημοσιεύσει ένα πακέτο προτάσεων για την ευρωπαϊκή πολιτική για το κλίμα και την ενέργεια. Ανάμεσα στις προτάσεις, η Επιτροπή αναμένεται να προτείνει στόχους για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και την αύξηση της συμμετοχής των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) στο ευρωπαϊκό ενεργειακό μείγμα έως το 2030.

Αυτό το κείμενο απαντά σε μερικές από τις πιο βασικές παρανοήσεις για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που στηρίζουν τις θέσεις των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων, των Επιτρόπων και των λόμπυ στις Βρυξέλλες.

Ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι πολύ πιθανό να στηρίξει νομικά δεσμευτικούς στόχους για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 40% έως το 2030 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990 (πολύ χαμηλότερος στόχος από ό,τι επιτάσσει η επιστήμη), υπάρχει έντονη φημολογία για τη φιλοδοξία του στόχου για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, καθώς και για το αν ο στόχος αυτός θα είναι νομικά δεσμευτικός για τα κράτη-μέλη. Για περισσότερες πληροφορίες για το τι αναμένεται να δημοσιεύσει η Επιτροπή, μπορείτε να δείτε το σχετικό ενημερωτικό δελτίο της Greenpeace:

<http://www.greenpeace.org/eu-unit/Global/eu-unit/reports-briefings/2014/Greenpeace%20media%20briefing%20on%20EU%20Commission%202030%20proposals.pdf>

Μύθος #1: Οι ΑΠΕ είναι ακριβές και αυξάνουν τους λογαριασμούς ηλεκτρικής ενέργειας

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας γίνονται πιο φθηνές καθώς εξαπλώνονται όλο και πιο πολύ. Ήδη στη Γερμανία το κόστος των φωτοβολταϊκών έχει μειωθεί κατά τα δύο τρίτα από το 2006[1]. Καθώς το κόστος μειώνεται συνεχώς, οι μηχανισμοί υποστήριξης θα γίνονται επίσης όλο και πιο οικονομικοί. Οι ΑΠΕ έχουν μειώσει το κόστος της χονδρικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας σε πολλές χώρες της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, ωστόσο πολύ συχνά αυτό το οικονομικό όφελος (το λεγόμενο merit-order effect) δεν μεταβιβάζεται στους τελικούς καταναλωτές, αλλά το καρπώνονται οι προμηθευτές ενέργειας. Κλασικό παράδειγμα αποτελεί η χώρα μας, όπου ως αποτέλεσμα του παραπάνω αυξάνεται συνεχώς και χωρίς λόγο το ΕΤΜΕΑΡ (πρώην τέλος ΑΠΕ) που επιβαρύνει τους καταναλωτές και σιγματίζει τις ΑΠΕ. Σύμφωνα με σχετική μελέτη του

ΙΟΒΕ, το Ειδικό Τέλος στην Ελλάδα θα έπρεπε να είναι περίπου 60% χαμηλότερο για τους καταναλωτές [2]. Επιπλέον, οι λογαριασμοί ενέργειας παραμένουν αδικαιολόγητα υψηλοί εξαιτίας του κόστους χρήσης του δικτύου μεταφοράς αλλά και των στρεβλώσεων της αγοράς ενέργειας που στηρίζει κυρίως τα ορυκτά καύσιμα [3].

Πιο οικονομικές εναλλακτικές είναι σχεδόν απίθανο να βρεθούν. Το 2011, η βιομηχανία ορυκτών καυσίμων και πυρηνικής ενέργειας εισέπραξε συνολικά 61 δις € από κρατικές επιδοτήσεις, ποσό διπλάσιο από τα συνολικά έσοδα των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ για τον ίδιο χρόνο [4]. Όσον αφορά στις εισαγωγές πετρελαίου, μόνο η Ευρώπη για το 2013 δαπάνησε περίπου 500 δις €, [5] ένα ποσό που εκτινάχθηκε από 139 δις €, που ήταν ο μέσος όρος της προηγούμενης δεκαετίας και που αποτελεί πραγματικό αγκάθι για τις προοπτικές οικονομικής ανάκαμψης της Ευρωπαϊκής οικονομίας [6]. Οι εισαγωγές φυσικού αερίου και άνθρακα επιβαρύνουν ακόμα περισσότερο το εμπορικό ισοζύγιο της Ευρώπης. Αναπτύσσοντας τις εγχώριες ΑΠΕ μέσω ενός δεσμευτικού ευρωπαϊκού στόχου για το 2030, το ποσό που ξοδεύεται για τα εισαγόμενα ορυκτά καύσιμα θα μειωθεί δραστικά.

Επιπλέον, τα ορυκτά καύσιμα έχουν τεράστιο 'εξωτερικό' ή 'κρυφό' κόστος, δηλαδή κόστος που δεν υπολογίζεται και δεν συμπεριλαμβάνεται στο κόστος παραγωγής και συνεπώς δεν αντανακλάται στην τελική τιμή. Η ρύπανση του περιβάλλοντος και οι δριμυείς επιπτώσεις στη δημόσια υγεία από τις μονάδες ηλεκτροπαραγωγής που καίνε ορυκτά καύσιμα εκτιμάται -από τον πλέον αρμόδιο φορέα, τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος- ότι κοστίζουν στην Ευρώπη έως 112 δις € ετησίως [7]. Σύμφωνα με την ίδια έκθεση, η χρήση λιγνίτη στην Ελλάδα κοστίζει στην εθνική οικονομία έως και 4,3 δις € ετησίως.

Μύθος #2: Ένας κλιματικός στόχος για το 2030 είναι ο καλύτερος και φθηνότερος τρόπος μείωσης των εκπομπών

Οι ΑΠΕ είναι απαραίτητες ώστε η Ευρώπη να μειώσει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα στα επίπεδα που επιτάσσει η επιστήμη. Πρόσφατες έρευνες δείχνουν ότι οι ΑΠΕ έχουν ήδη συμβάλει κατά 40-50% στη μείωση όλων των εκπομπών στην Ευρώπη από το 2008 ως το 2012 [8], βοηθώντας την ΕΕ να πλησιάσει τους κλιματικούς στόχους για το 2020 [9]. Αυτό συνέβη επειδή τέθηκαν δύο ξεχωριστοί δεσμευτικοί στόχοι, τόσο για την ανάπτυξη ΑΠΕ όσο και για τη μείωση των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου, ως το 2020.

Ομοίως, η ανάλυση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2030 δείχνει ότι ένας μόνο στόχος για τη μείωση των εκπομπών κατά 40% δεν θα ήταν αρκετός ώστε να συμβάλει στην απαραίτητη αύξηση των ΑΠΕ στην Ευρώπη. Αν συμβεί αυτό, οι ΑΠΕ αναμένεται να αυξηθούν μόνο 3% περισσότερο από το σενάριο αναφοράς, από 24% σε 27% ως το 2030 [10]. Ένας μόνο στόχος θα σημαίνει ότι το μοναδικό κίνητρο για μειώσεις εκπομπών στον ενεργειακό τομέα θα ήταν η τιμή του άνθρακα που καθορίζεται από την ευρωπαϊκή αγορά ρύπων.

Μια λειτουργική αγορά ρύπων θα μπορούσε να μειώσει τις βρώμικες επενδύσεις σε ορυκτά καύσιμα και έμμεσα να τις στρέψει στην ανάπτυξη των ΑΠΕ. Δεν μπορεί όμως να οδηγήσει στις μακροπρόθεσμες δομικές αλλαγές που απαιτούνται να γίνουν στο ενεργειακό σύστημα, οι οποίες και θα προσελκύσουν επενδύσεις στις ΑΠΕ και την εξοικονόμηση ενέργειας. Σημειώστε επίσης ότι η σημερινή ευρωπαϊκή αγορά ρύπων κάθε άλλο παρά λειτουργική είναι (δείτε Μύθο #5), αφού υπάρχουν 'παραθυράκια' που επιτρέπουν στη βιομηχανία να συνεχίσει να ρυπαίνει χωρίς ιδιαίτερο κόστος.

Σύμφωνα με την Διεθνή Υπηρεσία Ενέργειας (IEA), το εμπόριο ρύπων θα μπορούσε στην καλύτερη περίπτωση να οδηγήσει κάποιες επενδύσεις σε πιο ώριμες και επικερδείς τεχνολογίες ΑΠΕ, όπως η ηλιακή και η αιολική ενέργεια. Δεν θα μείωνε όμως το κόστος πολλών νέων και ανερχόμενων τεχνολογιών ΑΠΕ, όπως η κυματική ενέργεια, υποτιμώντας κατά πολύ την δυνατότητά τους να συμβάλλουν σε οικονομικά αποδοτικές μειώσεις του διοξειδίου του άνθρακα [11].

Ένας παράλληλος δεσμευτικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για της ΑΠΕ θα μπορούσε να συνεισφέρει στην περικοπή κόστους για αυτές τις ανερχόμενες τεχνολογίες και να διασφαλίσει ότι όχι μόνο βραχυπρόθεσμα, αλλά επίσης μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μπορούμε να επιτύχουμε την πιο οικονομικά αποδοτική μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και να δημιουργήσουμε δεκάδες χιλιάδες περισσότερες θέσεις εργασίας.

Μύθος #3: Η ευελιξία είναι ο καλύτερος τρόπος για τα κράτη να μειώσουν τις εκπομπές τους

Τα ίδια τα μοντέλα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δείχνουν ότι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα πρέπει να είναι η βασική πηγή ενέργειας για το μέλλον της Ευρώπης [11]. Οι επενδυτικές επιλογές στον ενεργειακό τομέα στα επόμενα χρόνια θα καθορίσουν αν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας μπορούν να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους να μειώσουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

Το ενεργειακό σύστημα της Ευρώπης θα χρειαστεί 1 τρις € σε επενδύσεις μόνο κατά τη διάρκεια αυτής της δεκαετίας [12]. Η αβεβαιότητα από τα ευρωπαϊκά κράτη-μέλη θα διακινδυνεύσει αυτές τις επενδύσεις και θα αυξήσει το κόστος τους [13]. Οι ξεκάθαρες δεσμεύσεις από τα ευρωπαϊκά κράτη για το πώς θα πετύχουν τους στόχους τους δημιουργεί την επενδυτική ασφάλεια που τόσο χρειαζόμαστε στην Ελλάδα.

Σήμερα, αυτή η βεβαιότητα διασφαλίζεται μέσα από τους νομικά δεσμευτικούς στόχους για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οι οποίοι βρίσκονται σε τροχιά υλοποίησης. Αύριο, οι νομικά δεσμευτικοί στόχοι για τις ΑΠΕ έως το 2030 θα μπορούν να εξασφαλίσουν τον επόμενο γύρο οικονομικά αποδοτικών επενδύσεων.

Την ίδια στιγμή, τα ίδια στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δείχνουν ότι οι δεσμευτικοί στόχοι για τις ΑΠΕ και την εξοικονόμηση ενέργειας μπορούν να προσθέσουν μισό εκατομμύριο περισσότερες θέσεις εργασίας στον ενεργειακό τομέα έως το 2030, από ό,τι ένας μεμονωμένος στόχος για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου [14]. Αυτές οι θέσεις θα προστεθούν στις 1,2 εκατομμύρια θέσεις εργασίας, τις οποίες η αγορά ΑΠΕ έχει ήδη

δημιουργήσει στην Ευρώπη, μία αύξηση 30% από το 2009 μέσα στην χειρότερη οικονομική κρίση του αιώνα [15].

Μύθος #4: Οι απαιτήσεις για επενδύσεις στο ενεργειακό δίκτυο μπορούν να υποκαταστήσουν την ανάγκη για ένα δεσμευτικό στόχο για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

Κάποιοι Επίτροποι και κράτη μέλη της ΕΕ αντιτίθενται στη θέσπιση ενός δεσμευτικού στόχου για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στη θέση του προτείνουν ένα εποπτικό ρόλο της ΕΕ στους εθνικούς ενεργειακούς σχεδιασμούς, συμπεριλαμβάνοντας σε αυτούς τον εκσυγχρονισμό και την αναμόρφωση των ενεργειακών δικτύων. Η επέκταση του ηλεκτρικού δικτύου της Ευρώπης, που θα συμπεριλαμβάνει διασυνοριακές διασυνδέσεις, είναι ένα προαπαιτούμενο για τη διείσδυση μεγάλων ποσοτήτων ανανεώσιμης ενέργειας. Ωστόσο, τα μέτρα για τις ενεργειακές υποδομές δεν μπορούν να υποκαταστήσουν ένα δεσμευτικό στόχο για τις ανανεώσιμες, καθώς είναι αδύνατο να σχεδιαστούν τα δίκτυα με αποτελεσματικό τρόπο χωρίς να υπάρχει σαφήνεια ως προς την κατεύθυνση που θα ακολουθήσει το ενεργειακό μίγμα της Ευρώπης, όπως προειδοποιούν οι ρυθμιστικές αρχές ενέργειας [16].

Μύθος #5: Οι στόχοι για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και εξοικονόμηση ενέργειας υπονομεύουν την τιμή του άνθρακα

Η αγορά του άνθρακα στην Ευρώπη είναι ένα από τα εργαλεία που έχουν σχεδιαστεί για την επίτευξη της μείωσης των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου. Ωστόσο, το σύστημα αυτό υποφέρει από το υπερβολικό πλεόνασμα δικαιωμάτων που η βιομηχανία μπορεί να εμπορευθεί στην αγορά, μειώνοντας τα κίνητρα για τον περιορισμό των εκπομπών. Το πλεόνασμα αυτό δεν προκαλείται από τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή τους στόχους για εξοικονόμηση ενέργειας, αλλά από ένα 'παραθυράκι' που επιτρέπει στις επιχειρήσεις να αποκτήσουν περισσότερες πιστώσεις αντισταθμίζοντας τις εκπομπές τους με αμφίβολης αποτελεσματικότητας έργα μείωσης των εκπομπών εκτός της ΕΕ. Η περιορισμένη ζήτηση λόγω της οικονομικής κρίσης επιδείνωσε το πρόβλημα του πλεονάσματος των δικαιωμάτων [17].

Το υπερβολικό αυτό πλεόνασμα των πιστώσεων οδήγησε στις πολύ χαμηλές τιμές του άνθρακα. Τον Απρίλιο του 2013 ένας τόνος άνθρακα κόστιζε 2,62 € [18]. Σήμερα, οι τιμές κυμαίνονται περίπου στα 5€ ανά τόνο άνθρακα.

Η Διεθνής Υπηρεσία Ενέργειας υποστηρίζει ότι υπάρχει μια αμελητέα επικάλυψη ανάμεσα στους υφιστάμενους στόχους της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια: τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, την αύξηση της συμμετοχής των ΑΠΕ και την αύξηση της εξοικονόμησης ενέργειας. Στην πραγματικότητα, υποστηρίζει ότι οι στόχοι αυτοί αλληλοενισχύονται [19].

Μύθος #6: οι ΑΠΕ οδηγούν σε κατακερματισμό της αγοράς

Η φιλοδοξία της ΕΕ είναι να δημιουργήσει μία ενοποιημένη αγορά ενέργειας. Η Επιτροπή προσφάτως δημιούργησε μία εκτενή λίστα παραγόντων που οδηγούν στον κατακερματισμό της αγοράς. Αυτοί οι παράγοντες περιλαμβάνουν ρυθμισμένες χρεώσεις, έλλειψη διαφάνειας, ανεπάρκεια του δικτύου και διασύνδεσης, διοικητικά εμπόδια για τις ΑΠΕ και επιδοτήσεις στα ορυκτά καύσιμα και την πυρηνική ενέργεια [20].

Στις περιοχές όπου η ενοποίηση της αγοράς έχει εξελιχθεί περισσότερο, όπως σε περιοχές της ΒΔ Ευρώπης, οι ΑΠΕ έχουν γνωρίσει μεγάλη ανάπτυξη, αποδεικνύοντας ότι οι ΑΠΕ δεν είναι εμπόδιο στην ενοποίηση της αγοράς. Εθνικά μέτρα στήριξης για τις ΑΠΕ βοηθούν στην αντιμετώπιση αυτών των εμποδίων και ωθούν την Ευρώπη προς μία ενιαία αγορά ενέργειας.

Μύθος 7: Το υψηλό ενεργειακό κόστος πλήττει την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα

Το πιο σημαντικό κόστος για τις περισσότερες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις δεν είναι το κόστος ενέργειας, αλλά οι φόροι και το κόστος εργασίας. Οι βιομηχανίες υψηλής ενεργειακής έντασης, όπως η τσιμεντοβιομηχανία και η υαλουργία, υποστηρίζονται ήδη με τη μορφή εξαιρέσεων, απαλλαγών και επιδοτήσεων, ώστε να αντισταθμίσουν οποιαδήποτε διαφορά στο ενεργειακό κόστος σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές εκτός Ευρώπης [22]. Έρευνα της Επιτροπής αποκαλύπτει ότι δεν έχει σημειωθεί 'διαρροή άνθρακα', δηλαδή δεν έχουν μετακινηθεί επιχειρήσεις εκτός Ευρώπης εξαιτίας της ευρωπαϊκής κλιματικής πολιτικής [23].

Έκθεση της Επιτροπής που διέρρευσε αποκαλύπτει ότι η διαφορά στο ενεργειακό κόστος ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Ευρώπη δεν έχει επίπτωση στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα [24]. Αυτό συμβαίνει γιατί η ευρωπαϊκή βιομηχανία σε γενικές γραμμές είναι πιο αποδοτική ενεργειακά. Από την άλλη μεριά, η αμερικάνικη βιομηχανία γίνεται ολοένα και λιγότερο αποδοτική ενεργειακά και άρα πιο ευάλωτη στις αυξήσεις των τιμών ενέργειας [25].

Το συγκριτικό πλεονέκτημα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας βρίσκεται στα σύνθετα, υψηλής ποιότητας προϊόντα. Ένας δεσμευτικός στόχος για τις ΑΠΕ έως το 2030 και μία ενισχυμένη αγορά άνθρακα θα διασφαλίσουν την τεχνολογική πρωτοπορία της Ευρώπης παγκοσμίως. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναγνωρίσει κάτι τέτοιο στη βιομηχανική της πολιτική στρατηγική: πέντε από τα έξι πεδία προτεραιότητας σχετίζονται με την αλλαγή του κλίματος και το περιβάλλον[26].

Υποσημειώσεις

- [1] The Economist, 12 Οκτωβρίου 2013: *How to lose half a trillion euros.*
- [2] Μελέτη IOBE, Ιούλιος 2011
http://www.iobe.gr/docs/research/RES_05_E_05072011REP_GR.pdf
- [3] Commission staff working document: *Impact assessment for a 2030 climate and energy policy framework.*
- [4] Euractiv, 24 Οκτωβρίου 2013: *Why is Oettinger scared of fossil fuel subsidy figures?*
- [5] Bloomberg, 18 Φεβρουαρίου 2013: *Oil Prices a Major Threat to Europe's Economy, IEA's Birol Says.*
- [6] International Energy Agency, 24 Μαΐου 2012: *Europe's oil bill set to reach USD500 billion in 2012.*
- [7] European Environment Agency, 24 Νοεμβρίου 2011, *Revealing the costs of air pollution from industrial facilities in Europe*
- [8]] CDC Climate Research, Οκτώβριος 2013: http://www.cdcclimat.com/IMG/pdf/cdc_climat_recherche_tendances_carbone_no_84_eng.pdf
- [9] European Environment Agency report, Οκτώβριος 2013: *Air quality in Europe - 2013 report.*
- [10] European Commission staff working document: *Impact assessment for a 2030 climate and energy policy framework.*
- [11] International Energy Agency report, Σεπτέμβριος 2011: *Summing up the parts.*
- [12] European Commission communication, Δεκέμβριος 2011: *Energy Roadmap 2050.*
- [13] European Commission staff working document, Νοέμβριος 2010: *Energy infrastructure priorities for 2020 and beyond A Blueprint for an integrated European energy network.*
- [14] International Energy Agency report, 2007: *Climate Policy Uncertainty and Investment Risk.*
- [15] European Commission staff working document: *Impact assessment for a 2030 climate and energy policy framework.*
- [16] Report commissioned by the European Commission, Απρίλιος 2009: *EmployRES - The impact of renewable energy policy on economic growth and employment in the European Union.*

[17] Council of European Energy Regulators, Ιούνιος 2013: *CEER Response to the European*

Commission Green Paper "A 2030 Framework for Climate and Energy Policies.

[18] Oeko-Institut report, Ιούνιος 2012: *Strengthening the EU emissions trading scheme and raising climate ambition.*

[19] New York Times, 21 Απριλίου 2013: *In Europe, Paid Permits for Pollution are Fizzling.*

[20] International Energy Agency report, Σεπτέμβριος 2011: *Summing up the parts.*

[21] European Commission communication, Νοέμβριος 2012: *Making the Internal Energy Market work.*

[22] European Commission communication, Σεπτέμβριος 2012: *Making the Internal Energy Market work.*

[23] European Commission staff working document: *Energy Economic Developments in Europe*

[24] Report commissioned by the European Commission, Σεπτέμβριος 2013: *Carbon Leakage Evidence Project.*

[25] European Commission staff working document: *Energy Economic Developments in Europe*

[26] European Commission staff working document: *Energy Economic Developments in Europe*

[27] European Commission communication, Οκτώβριος 2012: *A Stronger European Industry for Growth and Economic Recovery.*

Για περισσότερες πληροφορίες:

Τάκης Γρηγορίου: 6984 617 027, 210 38 06 374 & 375